

Landsmøteresolusjoner fra HLF

HLF (Hørselshemmedes Landsforbund) er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse med 65 000 medlemmer. 14,5 % av Norges befolkning over 20 år¹ har en hørselshemming som påvirker hverdagen, som sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv. Anslag viser at det i 2020 vil være om lag en million nordmenn som vil ha en hørselsutfordring.²

HLF (Hørselshemmedes Landsforbund) avholdt sitt landsmøte på Sundvolden hotell i juni 2018. Følgende politiske resolusjoner ble vedtatt:

1. Bevar rettighetene i folketrygdloven
2. Maks 12 ukers ventetid
3. Hørselsplan – nå!
4. Nei til å fjerne retten til spesialundervisning – styrk rettighetene
5. En god filmopplevelse for alle
6. Gi hørselshemmede samme trygghet som andre
7. Styrk den kommunale hørselskompetansen!
8. Lydutjevningsanlegg i alle klasserom
9. Alle over 60 år må hørselstestes
10. Et universelt utformet samfunn for alle
11. Et hørselsvennlig arbeidsmiljø gir økt deltakelse
12. På tide med fokus på hørselsskadde veteraner

For ytterligere informasjon kontakt leder av interessepolitisk avdeling, Merete Orholm på orholm@hlf.no.

Med vennlig hilsen

Morten Buan
Forbundsleder

Anders Hegre
Generalsekretær

¹ Engdahl B, Tambs K, Borchgrevink HM, Hoffman HJ. Screened and unscreened hearing threshold levels for the adult population: Results from the Nord-Trøndelag Hearing Loss Study. Int J Audiol. 2005; 44, 213-230.
http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=239&trg=Content_6496&Main_6157=6263:0:25,6102&MainContent_6263=6496:0:25,6109&Content_6496=6178:50246:25,6109:0:6562:14:::0:0

² Hearing impairment among adults (HIA). Oslo: Senter for medisinsk metodevurdering, Sintef – a report of a joint project, 2001

Resolusjon 1: Bevar rettighetene i folketrygdloven

Vi har i dag en god modell for hjelpemiddelområdet. Det førende prinsippet er at hver enkelt person med behov for hjelpemiddel har rett til dette, slik at brukeren kan fungere godt i dagliglivet og i jobb/utdanning. Videre er retten til hjelpemiddel forankret i folketrygdloven, og er dermed en absolutt rettighet der økonomi ikke er styrende for tildeling. Dette sikrer også en geografisk likhet.

Hørselshemmede har i dag en lovhjemlet rett på høreapparater, høreselsteknisk utstyr og tilpasningskurs gjennom folketrygden, med den finansielle sikkerheten dette innebærer. HLF ser det som essensielt at dette videreføres.

Det er viktig å ha en fullverdig høreapparatformidling, som sikrer likt tilbud uavhengig av bosted eller økonomi. Det gjør dagens ordning. Det vil i fremtiden, på grunn av den demografiske utviklingen, være flere eldre som trenger høreapparater, tilhørende hjelpemidler og oppfølging/opplæring. Det å sikre at hørselshemmede har optimalt tilpassede høreapparater og hjelpemidler, vil føre til aktive eldre med høyere livskvalitet og bedre mestring, som gir lengre botid hjemme. Utfordringen for en høreapparatbruker og for samfunnet er ikke primært selve formidlings- og finansieringssystemet, men den kvalitative oppfølgingen etter at bruker har fått høreapparat. Høreapparat og en god oppfølging er viktig for å sikre hørselshemmedes mulighet til et aktivt liv, både i og utenfor arbeid.

HLF krever at regjeringen sikrer en fortsatt finansiering av høreapparater, høreselsteknisk utstyr og tilpasningskurs i folketrygden.

Resolusjon 2: Maks 12 ukers ventetid

Regjeringens mål er å skape pasientens helsetjeneste og at det er et offentlig ansvar å sikre gode helse- og omsorgstjenester til alle. Når det gjelder kapasitet og ressurser ved hørselssentralene og hos private ØNH-avtalespesialister, er det store geografiske forskjeller.

Ventetiden for utredning og tilpasning av høreapparat varierer fra 5 til 50 uker (mai 2018). I gjennomsnitt brukte hørselssentralene 22 uker fra henvisning ble mottatt til utredningen startet. I tillegg kommer ventetid fra utredningen startet til apparatet er individuelt tilpasset. Hovedårsaken til den lange ventetiden er for lav kapasitet ved hørselssentralene og for få øre-nese-halsspesialister. Den lange ventetiden fører til både individuelle belastninger og samfunnsøkonomiske merkostnader. HLF ber regjeringen sørge for maks 12 ukers ventetid for utredning og tilpasning av høreapparatet. Dette må gjøres ved å øke bemanningen ved hørselssentralene og sørge for at det er operativt audiologisk personell i eksisterende stillingshjemler. I tillegg bør det vurderes en utvidelse av antallet ØNH-avtalespesialister.

Viktig er det også å sørge for at det er god oppfølging etter at høreapparat og annet hørselsteknisk utstyr er utlevert. Dette gjøres ved å sikre god samhandling mellom spesialist- og primærhelsetjenesten, og ha god audiologisk kompetanse og tjenestetilbud for hørselshemmede i helse- og omsorgssektoren.

HLF krever at regjeringen sørger for maksimalt 12 ukers ventetid for utredning og tilpasning av høreapparat.

Resolusjon 3: Hørselsplan – nå!

Norge var i sin tid første land ut med en egen demensplan. Vi må også gå i førersetet for å gjøre dette på hørselsområdet. Ubehandlete hørselstap og manglende oppfølging av hørselshemmede gir store samfunnsøkonomiske utfordringer. Behandlet hørselstap reduserer risikoen for sosial tilbaketrekkning og depresjon, som også er relatert til demensrisiko. Eldre med ubehandlet hørselstap har større risiko for å utvikle demens, og så mye som en av ti demenstilfeller skyldes ubehandlet hørselstap. Bruk av høreapparat er forebyggende.

For å møte hørselsutfordringene og utarbeide de riktige tiltakene, trengs det en nasjonal kartlegging av dagens tjenestetilbud og utarbeidelse av en helhetlig plan. 14,5 % av Norges befolkning over 20 år³ har en hørselshemming som påvirker hverdagen, som sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv. En del av disse har behov for omfattende rehabilitering, mens andre trenger tilrettelegging, hjelpemidler og kunnskap i å mestre sin hverdag. Gruppen hørselshemmet er mangfoldig og stadig flere rammes av hørselsnedsettelse. Habilitering og oppfølging av barn og unge med hørselstap er viktig for å sikre språkutvikling, et godt og likeverdig skoletilbud samt sosial inkludering, slik at de kan være aktive samfunnsborgere gjennom et helt livsløp.

Prop. 1 S (2015-2016) fra Arbeids- og sosialdepartementet redegjør for økte utfordringer knyttet til at flere personer vil få varig hørselstap på grunn av økt levealder og at flere unge vil kunne få hørselstap grunnet støyskader. Videre rapporteres det om økt tilrettelegging på arbeidsplassen og økte utgifter til tolkehjelp. Socialforskningsinstituttet i Danmark har beregnet at det danske samfunn årlig taper 2,7 milliarder i arbeidsproduksjon, på at hørselshemmede ikke får riktig og tidlig nok rehabilitering⁴. Studier viser at rundt 22 % av tildelte høreapparater ikke tas i bruk⁵, grunnet mangelfull tilpasning og opplæring. Med utgangspunkt i bevilgningen for 2018, kan det betyr at høreapparater for rundt 140 millioner kroner ikke blir benyttet. I tillegg kommer andre samfunnsmessige kostnader, både på individ- og samfunnsnivå. I de to siste Folkehelsemeldingene ble hørselshemming omtalt som en helseutfordring i det 21. århundre og at personer med hørselstap utgjør en stor pasientgruppe med rehabiliteringsbehov. I opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering (2017-2019) skrives det at tilbudet til hørselshemmede er lite tilgjengelig. Tiltakene er mangelfulle og vilkårlige med store geografiske ulikheter.

HLF mener at en helhetlig plan for hørselsfeltet vil bidra til å sette i system hva som er behovet, for så å utvikle tiltak som vil bidra til at hørselshemmede gis mulighet for gode liv. Planen skal blant annet inneholde et samlet opplegg for utredning, diagnostisering, utprøving og tildeling av høreapparater og annet hørselsteknisk utstyr, samt hvordan oppfølging med mestrings- og rehabiliteringstiltak skal være. Planen må beskrive tilgang på nødvendig kompetanse i hørselsomsorgen.

HLF krever at regjeringen utarbeider en helhetlig plan for hørselsfeltet.

³ Engdahl B, Tambs K, Borchgrevink HM, Hoffman HJ. Screened and unscreened hearing threshold levels for the adult population: Results from the Nord-Trøndelag Hearing Loss Study. *Int J Audiol.* 2005; 44:213-30.

http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=239&trg=Content_6496&Main_6157=6263:0:25,6102&MainContent_6263=6496:0:25,6109&Content_6496=6178:50246:25,6109:0:6562:14:::0:0

⁴ Uhart? Betydningen af nedsat hørelse for arbejdsmarkedstilknøytning og arbeidsliv. København 2006, Socialforskningsinstituttet

⁵ Solheim, Jorunn: "Hearing loss in the elderly" Doktoravhandling, Universitetet i Oslo (2011)

Resolusjon 4: Nei til å fjerne retten til spesialundervisning – styrk rettighetene

Nordahl-utvalget, et ekspertutvalg nedsatt av Regjeringen, foreslår å fjerne den lovfestede retten til spesialundervisning i skolen. Dersom dette skulle bli vedtatt kan dette få store konsekvenser for hørselshemmede barn.

Mange hørselshemmede elever går gjennom skolehverdagen uten å få med seg det som formidles fra læreren, eller å være en del av det sosiale samspillet i klassen. En fersk rapport⁶ viser at hørselshemmede barn gjør det faglig dårligere i skolen enn jevnaldrende, og de har større utfordringer med sosial inkludering.

I lys av denne tilstandsbeskrivelsen foreslår Nordahl-utvalget å fjerne barns rett til spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning fordi «spesialundervisning ikke fungerer». I stedet for en individbasert rettighet foreslås det som hovedprinsipp at alle barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging i barnehage og skole skal få nødvendig hjelp og støtte der de er av ansatte med godkjent pedagogisk utdanning.

I Barneombudets fagrapport «Uten mål og mening» slår man fast at det ikke er slik at «spesialundervisning i seg selv ikke nytter – men at spesialundervisningen som gis ikke er god nok». Undervisningen må derfor gis av lærere med faglig god kompetanse. Man må ha høye forventninger til eleven, og innhold og organisering må være tilrettelagt elevens behov og være innrettet på å sikre hørselshemmede barn reell inkludering i elevfellesskapet.

HLF ber regjeringen sikre at den individuelle retten til spesialundervisning opprettholdes, og at barns rett til lærere med god kompetanse styrkes. Opplæringsloven bør endres slik at elevene sikres rett til opplæring av fagperson med godkjent utdanning og kompetanse.

Resolusjon 5: En god filmopplevelse for alle

I dag tekstes utenlandske filmer og norske filmer på kino, mens utenlandske filmer som er dubbet til norsk vises uten tekst. Dette gjelder hovedsakelig barnefilmer. HLF mener det er uakseptabelt at hørselshemmede barn og voksne som ser dubbede filmer ekskluderes.

Det er rundt 2500 hørselshemmede barn og unge i Norge. For barn er det viktig å bli akseptert og oppleve seg inkludert. Alle barn fortjener å få gode filmopplevelser og kunne delta i det sosiale rundt et kinobesøk på lik linje med sine venner. I 2020 vil det være en million hørselshemmede i Norge. Kravet om teksting er derfor også viktig for voksne med hørselstap som følger sine med barn og barnebarn på kino. Det er et viktig bidrag til universell utforming av kinotilbudet.

HLF krever at regjeringen innfører lovkrav for å sikre at alle filmer som vises på kino er tekstet.

⁶ NTNU samfunnsforskning v/ Patrick Kermit; Hørselshemmede barn og unges opplæringsmessige og sosiale vilkår i barnehage og skole», april 2018.

Resolusjon 6: Gi hørselshemmede samme trygghet som andre

Hørselshemmede som overnatter på overnattingssteder eller oppholder seg i offentlige bygg utsetter seg for risiko, fordi eierne ikke tilbyr en trygg brannvarsling som er mulig å oppfatte for alle.

I byggt teknisk forskrift til plan- og bygningsloven, TEK17, er det ikke krav til fastmontert vibrasjonsanlegg på overnattingssteder. Det er heller ikke krav om optisk lysvarsling av brann annet enn i våtrom og fellesarealer i universelt utformede publikumsbygg. Dette innebærer at hørselshemmede blir avhengige av mobile, batteridrevne løsninger eller må bli varslet av andre personer. Det er en urimelig byrde å legge på både den enkelte hørselshemmede og de som må varsle, samt at det skaper stor utrygghet.

HLF ber regjeringen sikre at TEK17 ivaretar hørselshemmedes behov for trygghet ved overnattingssteder og i offentlige bygg. Det må innføres krav om at overnattingssteder må tilby minimum ti prosent av rommene med fastmontert vibrasjonsanlegg, og at det stilles krav om optisk varsling i alle rom i offentlige bygg.

Resolusjon 7: Styrk den kommunale hørselskompetansen!

Ubehandlete hørselstap og manglende oppfølging av hørselshemmede øker risikoen for psykososiale plager og demens, samt at det har store samfunnsøkonomiske konsekvenser. Mange har behov for omfattende rehabilitering, tilrettelegging og kunnskap i å mestre sin hverdag. For å møte hørselsutfordringene og utarbeide de riktige tiltakene må kommunene ha riktig kompetanse. En undersøkelse HLF har gjennomført i 2018 viser at mange kommuner har hørselskontakt, men at de har satt av en svært liten prosentandel stilling satt av til å følge opp hørselshemmede og at så godt som ingen av disse har hørselsfaglig bakgrunn.

Hørselskontakten er en viktig ressursperson for hørselshemmede da han eller hun hjelper med hørselsteknisk utstyr fra NAV Hjelpemiddelsentral, bruken av utstyret og annen hørselsfaglig oppfølging lokalt i kommunen. Hørselskontaktene har ofte for lite tid til å følge opp hørselshemmede i kommunen og er heller ikke pålagt klare oppgaver. Det kan derfor variere hva slags tilbud hørselshemmede får avhengig av hvor de bor i landet.

Hørselsfaglig kompetanse i det kommunale helse- og omsorgstilbudet er avgjørende for å gi hørselshemmede et godt tilbud i nærheten av der de bor. Oppgavene må være tydelig definert og det må stilles krav til tjenestene kommunene leverer på dette området. HLF mener det må gis hørselsfaglig opplæring til alle som jobber i helse- og omsorgstjenestene i kommuner, blant annet om vedlikehold av høreapparater og bruk av kommunikasjonsutstyr for hørselshemmede. HLF bidrar gjerne med sin kompetanse og sine likepersoner for å styrke det kommunale tjenestetilbudet.

HLF krever at regjeringen sikrer at kommunal hørselskontakt blir et lovpålagt tilbud i alle kommuner, med tydelige ansvarsoppgaver. Vi krever formell hørselskompetanse på minimum bachelornivå og gode rammevilkår, herunder helsefaglig forsvarlig stillingsbrøk. HLF ber regjeringen sørge for at det tilbys et minimum kompetanseprogram på hørsel for alle ansatte i kommunal helse- og omsorgstjeneste.

Resolusjon 8: Lydutjevningsanlegg i alle klasserom

Mange hørselshemmede elever går gjennom skolehverdagen uten å få med seg det som formidles fra læreren, eller uten å få med seg det sosiale samspillet i klassen. En fersk rapport⁷ viser at hørselshemmede barn gjør det faglig dårligere i skolen enn jevnaldrende, og de har større utfordringer med sosial inkludering.

For elever med hørselshemming er det essensielt å skape et godt lydmiljø på skolen for å sikre et bra læringsmiljø og et inkluderende sosialt miljø. Studier av normalthørende barn sin evne til å høre i støy, viste at 6-åringer trenger lydforsterking på 20 dB for å høre 95 % av det som blir sagt i klasserommet⁸. Å installere lydutjevningsanlegg i alle klasserom vil være med å bidra til universell utforming i skolen. Dette vil ikke bare gagne hørselshemmede elever, men alle elever og ansatte. En teleslynge eller direktelyd for høreapparatbrukere er lett å installere der det allerede er god akustikk og lydutjevningsanlegg.

Regjeringen har i sin erklæring sagt at de skal prioritere universell utforming av skole. Lydutjevningsanlegg i alle klasserom vil muliggjøre likeverdig deltakelse, gi bedre læringsutbytte, sosial inkludering, og gi både elever og lærere en bedre arbeidshverdag.

HLF krever at regjeringen følger opp sin erklæring om å sikre universell utforming av alle skoler, ved å sørge for at det installeres lydutjevningsanlegg i alle klasserom.

Resolusjon 9: Alle over 60 år må hørselstestes

Vi vet at konsekvensene av å leve med uoppdaget hørselstap er store, både for den enkelte og rent samfunnsøkonomisk. Forskning viser at nedsatt hørsel påvirker helsen og livskvalitet blant eldre på en rekke områder og gir økt risiko for fall og ulykker, sosial isolasjon, angst, depresjon og kognitiv svikt. Ubehandlet hørselstap er i tillegg en av de viktigste risikofaktorene for å utvikle demens. Det er derfor viktig at nedsatt hørsel avdekkes og behandles i tide. 90-95 prosent av alle som får påvist hørselstap kan behandles med høreapparat.

Helsepolitisk Barometer 2018 av Kantar TNS, viste at 84 prosent av befolkningen støtter HLFs krav om hørselstest for alle over 60 år. HLF mener et slikt tilbud vil være en billig forsikring mot de helsemessige konsekvensene av ubehandlet hørselstap.

HLF ber regjeringen om å legge til rette for at alle over 60 år får tilbud om hørselstesting.

Resolusjon 10: Et universelt utformet samfunn for alle

Hørselshemmede opplever barrierer på alle samfunnsområder knyttet til vansker med å høre hva folk sier og vansker med å forstå hendelser i omgivelsene. Dette kan være å oppfatte fare, informasjon som gis i det offentlige rom eller å delta i sitt nærmiljø på grunn av vansker med kommunikasjon. For eksempel blir det ikke brukt lyddempende materialer og det blir ikke montert hørselsteknisk utstyr som er tilpasset bygget. Hørselshemmede kan få hjelpemidler via NAV, men dette er ikke nok for å delta i samfunnet på lik linje med andre. Hørselshemmede trenger et hørselsvennlig lydmiljø og et universelt utformet samfunn.

⁷ NTNU samfunnsforskning v/ Patrick Kermit; Hørselshemmede barn og unges opplæringsmessige og sosiale vilkår i barnehage og skole», april 2018.

⁸ Bradley og Sato (2004 og 2008), National Research Council, Canada

Kravene i plan- og bygningsloven, som er forankret i teknisk forskrift til plan- og bygningsloven (TEK 17), til akustikk- og lydutføringsanlegg, er ikke sterke nok til å sikre et universelt utformet samfunn og et hørselsvennlig lydmiljø. Kravene til optisk varsling inkluderer ikke vibrasjonsvarsling på overnattingssteder, noe hørselshemmede som tar av sine høreapparater om natten er helt avhengig av for å oppnå samme sikkerhet som andre.

Norge har forpliktet seg gjennom å innføre likestillings- og diskrimineringsloven, samt å følge FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD), til å sikre hørselshemmede samme mulighet som andre til å være aktive samfunnsborgere og fravær av utrygghet og diskriminering.

HLF krever at regjeringen tar på alvor hørselshemmedes behov for et hørselsvennlig lydmiljø og strengere krav til universell utforming. Dette må regjeringen sikre ved å utarbeide strengere krav til akustikk og lydutføringsanlegg i TEK 17.

Resolusjon 11: Et hørselsvennlig arbeidsliv gir økt deltakelse

Det er rundt 100 000 høreapparatbrukere som er tilknyttet det norske arbeidsliv. Beregninger sier at ytterligere 100 000 i yrkesaktiv alder hører så dårlig at de kunne hatt nytte av høreapparat. I tillegg er det mange som sliter med tinnitus, meniere og andre hørselsrelaterte diagnoser.

Mange skjuler at de hører dårlig. Det kan oppleves som vanskelig å formidle til arbeidsgiver og kollegaer hvordan hørselstapet oppleves, og hva en trenger av tilrettelegging. Selv med høreapparat og andre hjelpemidler vil hørselshemmede slite i støyfulle omgivelser, også i lyd miljø som normalthørende vil karakterisere som svak summing.

Hørselshemmede er i større grad sensible for bakgrunnsstøy, og vil av den grunn kjenne seg slitne både fysisk og mentalt, ikke minst etter arbeidstid. Dessuten blir selve arbeidsutførelsen for den hørselshemmede – som telefonsamtaler eller samtaler med en kollega – vanskeligere i støyfulle og summende miljø. Frykt for å misforstå i kommunikasjonen på jobben kan føre til passivitet og sosial tilbaketrekking. Dette kan videre føre til stagnasjon når det gjelder både faglig- og lønnsmessig utvikling.

Konsekvensene for den enkelte kan bli sykemeldinger og tidlig avgang fra arbeidslivet. Dette kan forebygges ved å etablere en inkluderende og aktiv arbeidslivspolitik for hørselshemmede. Myndighetene bør ha mer målrettede virkemidler for å trygge arbeidsgivere og arbeidstakere, og tilpassende ordninger. Informasjon om muligheter og ulike tiltak samt holdningsskapende arbeid er viktig. Forutsigbarhet, trygghet, tilrettelegging (både av selve arbeidsplassen og arbeidsoppgaver), tilgang på hjelpemidler samt rehabilitering og mestring, er viktige faktorer for arbeidsdeltakelse for hørselshemmede. Fremtidens arbeidsmiljø må også forebygges og hindre at arbeidstakere risikerer hørselsskader og utsettes for farlig støy.

HLF ber regjeringen og partene i arbeidslivet sørge for et hørselsvennlig arbeidsliv som hindrer utstøting og sikrer et universelt og inkluderende arbeidsmiljø.

Resolusjon 12: På tide med fokus på hørselsskadede veteraner

I 2018 er det 40 år siden Norge sendte styrker til Libanon for å skape fred. Det tok lang tid før de fysiske og psykiske belastningene som mange sliter med ble tatt på alvor. Fremdeles finnes lite informasjon om hørselsskader i forbindelse med norsk deltakelse i internasjonale operasjoner. For å kunne begrense hørselsskader i fremtiden er man helt avhengig av kjennskap til hvordan hørselsskadene oppsto.

HLFs Landsmøte 2018 mener at uten et sterkt fokus på hørselsskader vil det være vanskelig å forebygge og begrense hørselsskader i fremtidige operasjoner. Skader på hørsel på hørsel må registreres slik at hørselsskadede veteraner ikke risikerer å miste rettigheter ved uførhet knyttet til senskader. Med bakgrunn i manglende registrering og fokus på hørselsskader er det derfor også urimelig å praktisere foreldelse av rettigheter for skader oppstått i tjeneste for Norge. Vi finner det også urimelig at hørselsskadede veteraner i dag har et dårligere tilbud enn andre skadede veteraner.

Landsmøte i HLF 2018 støtter derfor arbeidet med å:

- Større fokus på hørselsskader for forsvarets veteraner
- Likebehandling av skadede veteraner
- At man ikke praktiserer foreldelse i veteransaker